

ISBN 978-611-01-0658-0

**Handel Międzynarodowy - Wydanie piąte, poprawione i uzupełnione.-
Pod redakcją prof. Jurija Kozaka, prof. Tadeusza Sporka, prof. Edwarda
Molendowskiego - Kijów – Katowice - Kraków: Centrum literatury
naukowej, 2015 - 272 p.**

Autorzy:

**J. Kozak, T.Sporek, E. Molendowski, A. Gribincea, S. Lebedeva, T. Shengelia,
N.Logvinova, A.Kozak, N. Prytula, V.Osipov, D.Aliabieva, M. Kochevoy**

ISBN 978-611-01-0658-0

Piąte wydanie książki zostało zmodyfikowane i zawiera: główne problemy dotyczące funkcjonowania i rozwoju współczesnego handlu międzynarodowego, istotę i rolę handlu międzynarodowego w rozwoju gospodrczym oraz główne teorie wymiany międzynarodowej. Opisuje też politykę handlową oraz finansowe i organizacyjne aspekty handlu międzynarodowego, a także regulacje prawne. W książce tej poruszona jest również tematyka negocjowania zagranicznych kontraktów handlowych.

Podręcznik jest przeznaczony dla pracowników naukowych, studentów uczelni i wydziałów ekonomicznych, a także dla ludzi na codzień związanych z handlem zagranicznym.

© J. Kozak , 2015

© Centrum literatury naukowej, 2015

Короткий зміст

Передмова.....	10
Розділ I. Міжнародна торгівля: економічна сутність та теорії розвитку.....	11
Глава 1. Загальна характеристика міжнародної торгівлі.....	11
Глава 2. Міжнародна торгівля та економічний розвиток...	43
Глава 3. Теорії міжнародної торгівлі.....	54
Розділ II. Торговельна політика	66
Глава 4. Національний рівень регулювання міжнародної торгівлі.....	66
Глава 5. Наднаціональний рівень регулювання міжнародної торгівлі. Міжнародні організації з регулювання міжнародної торгівлі	93
Розділ III Торгова політика Європейського Союзу.....	109
Глава 6. Єдина торгова політика ЄС як основа європейської інтеграції.....	109
Глава 7. Основні інструменти торгової політики ЄС	117
Розділ IV. Організаційні аспекти міжнародної торгівлі..	130
Глава 8. Форми міжнародної торгівлі: сутність та особливості....	130
Глава 9. Методи здійснення експортно-імпортних операцій....	180
Глава 10. Організовані товарні ринки.....	119
Глава 11. Нормативно-правове регламентування міжнародних торговельних угод.....	218
Глава 12. Контракти міжнародної купівлі-продажу.....	233
Глава 13. Врегулювання міжнародних торгових спорів	255
Розділ VI. Розрахункові операції з міжнародних торговельних угод.....	261
Розділ V. Міжнародні торговельні угоди.....	261
Глава 14. Сутність та основні форми міжнародних розрахунків	261
Глава 15. Засоби та способи здійснення міжнародних платежів.....	264
Бібліографія.....	270

Зміст

Передмова.....	10
Розділ I. Міжнародна торгівля: економічна сутність та теорії розвитку.....	11
Глава 1. Загальна характеристика міжнародної торгівлі.....	11
1.1. Поняття міжнародної торгівлі, її структура та специфічні риси	11
1.1.1. Географічна та товарна структура міжнародної торгівлі.....	14
1.1.2. Основні види ринків та товарів.....	17
1.1.3. Специфічні риси міжнародної торгівлі.....	21
1.2. Основні етапи розвитку міжнародної торгівлі.....	24
1.3. Система показників моніторингу результативності міжнародної торгівлі.....	29
1.4. Доцільність міжнародного торговельного обміну.....	40
1.4.1. Виграш від міжнародної торгівлі на рівні країни та споживачів.....	40
1.4.2. Вигоди вітчизняних фірм від експортної та імпоротної діяльності.....	41
Глава 2. Міжнародна торгівля та економічний розвиток.....	43
2.1. Визначальні чинники сприяння економічному розвитку та міжнародній торгівлі.....	43
2.2. Роль міжнародної торгівлі в економічному зростанні.....	48
2.2.1. Типи економічного зростання.....	48
2.2.2. Конкурентоспроможний експорт як компонент динамізації зростання.....	51
Глава 3. Теорії міжнародної торгівлі.....	54
3.1. Класичні теорії міжнародної торгівлі.....	54
3.1.1. Теорія меркантилізму.....	54
3.1.2. Теорія абсолютних переваг.....	55
3.1.3. Теорія порівняльних переваг.....	56
3.1.4. Теорія відносної забезпеченості країн факторами виробництва та її тестування В. Леонтьєвим.....	58
3.2. Стандартна модель міжнародної торгівлі.....	61
3.3. Альтернативні концепції міжнародної торгівлі.....	62
3.3.1. Теорія технологічного розриву.....	62
3.3.2. Теорія життєвого циклу продукції.....	63
3.3.3. Теорія представницького попиту.....	64
3.3.4. Теорія економії на масштабах виробництва.....	64
3.3.5. Теорія внутрішньогалузевої торгівлі.....	65

Розділ II. Торговельна політика.....	66
Глава 4. Національний рівень регулювання міжнародної торгівлі...	66
4.1. Основні типи торговельної політики.....	66
4.2. Тарифні методи регулювання міжнародної торгівлі.....	70
4.2.1. Види мит.....	71
4.2.2. Економічні наслідки введення мит.....	76
4.2.3. Оптимальний тариф.....	78
4.3. Нетарифні методи регулювання міжнародної торгівлі.....	80
4.3.1. Кількісні обмеження.....	80
4.3.2. Приховані види торговельних обмежень.....	83
4.3.3. Фінансові методи торговельної політики.....	84
4.4. Торгова дискримінація.....	88
4.4.1. Торгові блоки.....	88
4.4.2. Торгове ембарго.....	90
4.4.2. Торговельні війни.....	91
Глава 5. Наднаціональний рівень регулювання міжнародної торгівлі. Міжнародні організації з регулювання міжнародної торгівлі.....	93
5.1. Регулювання міжнародної торгівлі в системі СОТ.....	93
5.1.1. Мета, завдання, принципи діяльності СОТ.....	93
5.1.2. Регулювання міжнародної торгівлі товарами.....	98
5.1.3. Регулювання міжнародної торгівлі послугами.....	99
5.1.4. Регулювання міжнародної торгівлі продукцією інтелектуальної праці.....	100
5.2. Регулювання міжнародної торгівлі в системі ООН.....	101
5.2.1. Сприяння розвитку міжнародної торгівлі ЮНКТАД.....	101
5.2.2. Специфіка діяльності МТЦ у сфері міжнародної торгівлі.....	103
5.2.3. Напрями діяльності ЮНСІТРАЛ в галузі міжнародного торговельного права.....	106
Розділ III. Торгова політика Європейського Союзу.....	109
Глава 6. Єдина торгова політика ЄС як основа європейської Інтеграції.....	109
6.1. Формування і організація єдиної торгової політики.....	109
6.2. Особливості єдиної торгової політики ЄС.....	113
Глава 7. Основні інструменти торгової політики ЄС.....	117
7.1. Інструменти тарифного регулювання в ЄС.....	117
7.2. Застосування кількісних обмежень у зовнішній торгівлі ЄС....	121
7.3. Система захисних заходів у торговій політиці ЄС.....	123
7.4. Фінансові методи торгової політики ЄС.....	125
Розділ IV. Організаційні аспекти міжнародної торгівлі.....	130
Глава 8. Форми міжнародної торгівлі: сутність та особливості.....	130

8.1.	Форми міжнародної торгівлі щодо предмету торгівлі.....	130
8.1.1.	Міжнародні торгові класифікатори.....	131
8.1.2.	Міжнародна торгівля промисловими товарами, машинами, устаткуванням.....	135
8.1.3.	Міжнародна торгівля сировинними товарами.....	140
8.1.4.	Світові ціни на промислові та сировинні товари.....	146
8.1.5.	Міжнародна торгівля послугами.....	150
8.1.6.	Міжнародна торгівля продукцією інтелектуальної праці.....	161
8.2.	Форми міжнародної торгівлі щодо способу та організації взаємовідносин між партнерами.....	171
8.2.1.	Міжнародна зустрічна торгівля.....	171
8.2.2.	Електронна торгівля.....	174
8.2.3.	Міжнародний лізинг.....	176
8.2.4.	Міжнародне виробниче кооперування.....	177
Глава 9.	Методи здійснення експортно-імпортних операцій.....	180
9.1.	Торгівля на підставі прямих зв'язків між контрагентами (прямий метод).....	180
9.1.1.	Сутність прямого методу.....	180
9.1.2.	Особливості внутрішньокорпоративної торгівлі.....	181
9.2.	Торгівля через торговельно-посередницьку ланку (непрямий метод).....	184
9.2.1.	Сутність непрямих методу.....	184
9.2.2.	Торговельно-посередницькі операції.....	186
9.2.3.	Торговельно-посередницькі фірми.....	194
Глава 10.	Організовані міжнародні товарні ринки.....	199
10.1.	Міжнародні товарні біржі.....	199
10.1.1.	Сутність міжнародної біржової торгівлі.....	199
10.1.2.	Види та порядок проведення біржових операцій.....	203
10.2.	Міжнародні товарні аукціони.....	207
10.3.	Міжнародні торги.....	211
10.4.	Міжнародні ярмарки та виставки.....	214
Розділ V.	Міжнародні торговельні угоди.....	218
Глава 11.	Нормативно-правове регламентування міжнародних торговельних угод.....	218
11.1.	Сутність міжнародних торговельних угод.....	218
11.2.	Уніфікація правил укладання міжнародних торговельних угод з купівлі-продажу товарів.....	222
11.3.	Міжнародні торговельні терміни (ІНКОТЕРМС-2010).....	227
Глава 12.	Контракти міжнародної купівлі-продажу.....	233
12.1.	Види та зміст контрактів міжнародної купівлі-продажу.....	233
12.1.1.	Характеристика контрактів міжнародної купівлі-продажу.....	233

12.1.2.	Вплив торгових звичаїв на умови контракту.....	235
12.1.3.	Основні умови контракту міжнародної купівлі-продажу.....	235
12.2.	Підготовка до укладання контракту міжнародної купівлі-продажу.....	243
12.3.	Укладання контракту міжнародної купівлі-продажу.....	245
12.3.1.	Етапи укладання контракту.....	245
12.3.2.	Форма, момент та мова укладання контракту.....	248
12.4.	Виконання контракту міжнародної купівлі-продажу.....	249
12.4.1.	Підготовка товару до відвантаження.....	249
12.4.2.	Зовнішньоторговельна документація.....	250
12.4.3.	Відповідальність сторін за порушення договірних зобов'язань.....	254
Глава 13.	Врегулювання міжнародних торгових спорів.....	255
13.1.	Врегулювання міжнародних торгових спорів міжнародним комерційним арбітражем.....	255
13.2.	Врегулювання торгових суперечок у рамках СОТ.....	258
Розділ VI.	Розрахункові операції з міжнародних торговельних угод.....	261
Глава 14.	Сутність та основні форми міжнародних розрахунків.....	261
14.1.	Характеристика міжнародних розрахунків.....	261
14.2.	Міжнародні розрахунки за допомогою акредитива.....	263
14.3.	Міжнародні розрахунки за допомогою інкасо.....	263
Глава 15.	Засоби та способи здійснення міжнародних платежів.....	264
15.1	Засоби платежу в міжнародній торгівлі.....	264
15.1.1.	Платіж векселями.....	264
15.1.2.	Платіж чеками.....	265
15.1.3.	Платежі пластиковими картками.....	266
15.1.4.	Банківський переказ.....	266
15.2.	Способи платежу в міжнародній торгівлі.....	267
Бібліографія.....		270

ПЕРЕДМОВА

Важливою особливістю сучасності є зростання взаємозалежності економік різних країн, перехід від інтернаціоналізації господарського життя до глобалізації виробничих процесів і фінансового середовища. Це супроводжується дедалі більшим залучення країн до існуючої системи світоторговельних зв'язків. Перед ними відкриваються сприятливі перспективи щодо посилення ефективності зовнішньоторговельної діяльності за рахунок оптимального використання переваг світогосподарського та міжнародного поділу праці. Держави усіх регіонів світу, економічні угруповання формують власні зовнішньоторговельні моделі, адекватні об'єктивним процесам глобалізації та міжнародної економічної регіоналізації. Таке формування неможливе без з'ясування стану та провідних тенденцій функціонування й розвитку світоторговельних відносин. Виходячи з цього метою підручника є систематизація та узагальнення закономірностей, умов, принципів, механізмів міжнародної торгівлі.

Пропонований підручник являє собою спробу всебічно висвітлити питання організації та регулювання міжнародної торгівлі, включаючи сучасні механізми укладання міжнародних контрактів купівлі-продажу.

Розгляд комплексу питань щодо функціонування та розвитку сучасної системи міжнародної торгівлі зумовлює структуру запропонованого підручника. П'яте його видання складається з шести розділів, які містять оновлений та перероблений матеріал.

Розділ I присвячен висвітленню сутності та значенню міжнародної торгівлі в системі міжнародних економічних відносин, особливостям її розвитку, оцінці результативності, взаємозв'язку між міжнародною торгівлею та економічним розвитком країни. В розділі послідовно розглядаються основні концепції міжнародної торгівлі, вивчення яких дає змогу пояснити причини міжнародного обміну, його динаміки, структури, ефективності.

Розділ II присвячений питанням регулювання міжнародної торгівлі на національному та наднаціональному рівнях.

У розділі III значну увагу приділено особливостям та основним інструментам торгової політики Європейського Союзу.

Розділ IV стосується організаційних аспектів міжнародної торгівлі. В ньому дається характеристика форм міжнародної торгівлі, методів здійснення експортно-імпортних операцій, а також діяльності організованих товарних ринків.

Розділ V дає можливість ознайомитися з нормативно-правовим регламентуванням міжнародних торговельних угод, з процесами укладання та виконання контрактів міжнародної купівлі-продажу, з урегулюванням міжнародних торгових суперечок.

У розділі VI надано характеристику розрахункових операцій з міжнародних торговельних угод. Основна увага зосереджується на сутності та формах міжнародних розрахунків, засобах та способах здійснення міжнародних платежів.

Сподіваємось, що даний підручник дозволить студентам максимально використати світовий досвід дослідження міжнародної торгівлі.